

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота на тему: Структурно-семантичні особливості фразеологізмів
із компонентами на позначення музичних інструментів у сучасних
англійській і українській мовах

Студентки групи Па17-20

факультету германської філології
заочної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Гайдей Марини

Науковий керівник:
доктор філологічних наук
професор Баган Мирослава Петрівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Finno-Hungarian Philology

Term Paper

Structural and semantic features of idioms with components denoting musical
instruments in modern English and Ukrainian languages

Maryna Haidei

Group Pa17-20

Germanic Philology Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof.

PhD (Linguistics) Myroslava Bahan

Kyiv 2023

ПЛАН

ВСТУП 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ 6

1.1. Визначення та класифікація фразеологізмів 6

1.2. Особливості фразеологізмів в англійській та українській мовах
10

1.3. Роль фразеологізмів у відображенні культури етносу 12

Висновки до першого розділу 14

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 15

2.1. Типологія фразеологізмів із компонентом на позначення
музичних інструментів за ступенем злиття компонентів в англійській
мові 15

2.2. Структура фразеологізмів із компонентом на позначення
музичних інструментів в українській мові 19

2.3. Порівняння структурно-семантичних особливостей
фразеологізмів в англійській і українській мовах 22

Висновки до другого розділу 28

ВИСНОВКИ 30

РЕЗЮМЕ 32

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 33

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фразеологізми є важливим елементом мовної культури та мовної компетенції, які відображають історію та культуру народу. Вивчення структурно-семантичних особливостей фразеологізмів, пов'язаних з музичними інструментами, дає змогу глибше зрозуміти культурні та історичні аспекти вживання таких виразів у мові. Крім того, розуміння фразеологізмів на позначення музичних інструментів має важливе значення для перекладу та міжкультурної комунікації, особливо в контексті музичної індустрії та мистецтва. Вивчення семантики та структури фразеологізмів, пов'язаних з музичними інструментами, може допомогти перекладачам та лінгвістам краще розуміти специфіку мовлення в цій сфері та допомогти у виборі найбільш адекватного перекладу.

Об'єктом дослідження є фразеологізми із компонентами на позначення музичних інструментів у сучасній англійській і українській мовах.

Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості фразеологізмів із компонентами на позначення музичних інструментів у сучасній англійській і українській мовах.

Метою даної курсової роботи є вивчення структурно-семантичних особливостей фразеологізмів з компонентами, що позначають музичні інструменти, в сучасних англійській і українській мовах.

Для досягнення мети роботи необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) дати визначення фразеологізмів;
- 2) розглянути класифікації фразеологічних одиниць;
- 3) описати особливості фразеологізмів в англійській та українській мовах;
- 4) виявити роль фразеологізмів у відображенні культури етносу;
- 5) охарактеризувати англомовні фразеологізми;
- 6) охарактеризувати україномовні фразеологізми;

7) порівняти структурно-семантичні особливості фразеологізмів в англійській і українській мовах.

Матеріалом дослідження стали 24 фразеологічних одиниць, вибраних методом суцільної вибірки з авторитетних англомовних та україномовних лексикографічних джерел.

Теоретичне значення курсової роботи полягає у спробі власного дослідження особливостей фразеологізмів, які містять компоненти на позначення музичних інструментів, у сучасних англійській і українській мовах. Робота дозволить проаналізувати структуру цих фразеологізмів, їхні семантичні властивості та використання в мовленні.

Практичне значення курсової роботи полягає в тому, що вона дозволить поглибити знання про фразеологію української та англійської мов. Результати роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях у галузі лінгвістики та лінгводидактики. Крім того, відомості, отримані під час вивчення фразеологічних одиниць, можуть бути корисними для студентів, які вивчають англійську та українську мови як іноземні, а також для підготовки теоретичних та практичних матеріалів для занять з англійської мови, а також лінгвокультурології.

Логіка дослідження зумовила **структуру** роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, резюме українською мовою, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг – 34 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

1.1. Визначення та класифікація фразеологізмів

У цьому підрозділі будуть розглянуті основні підходи до визначення фразеологізмів, їхні структурні та семантичні характеристики, а також класифікація фразеологізмів за різними ознаками. Дослідження фразеологізмів забезпечить необхідну базу для подальшого аналізу структурно-семантичних особливостей фразеологізмів, що містять компоненти на позначення музичних інструментів у сучасних англійській та українській мовах.

Фразеологізм – термін, який часто використовується в різних значеннях через складність визначення фразеологічних зворотів (Cacciari, 1993: 26). Різні дослідники мають відмінні погляди на те, які вирази можна вважати фразеологізмами або ідіомами.

У «Оксфордському словнику англійської мови» надається п'ять різних значень фразеологізму, з основним значенням, що відноситься до типу виразності, граматичної конструкції, фрази тощо, яка є особливою формою мови. Фразеологізми часто мають значення, відмінне від його граматичного чи логічного значень (Oxford English dictionary, 2010: 624). Англійський лінгвіст К. Фернандо відзначає, що визначення даного поняття відображається в більшості дефініцій фразеологізмів, наданих науковцями. Це можливо завдяки тому, що воно забезпечує широкий спектр різних видів виразів, що забезпечує основу для категоризації ідіоматичності (Fernando, 1996: 95).

Згідно з дослідженням К. Фернандо, визначення фразеологізму є потрібним, оскільки цим виразам притаманна умовність, небуквальність та фіксованість. По-перше, фразеологізми визначаються як загальноприйняті багатослівні вирази. По-друге, вони майже завжди не трактуються їх буквальним значенням. І нарешті, фразеологізми є «неподільними

лінгвістичними одиницями, чії компоненти можна змінювати лише у визначених межах або не можна змінювати взагалі» (Fernando, 1996: 30-38).

К. Р. Купер також стверджує, що ідіома – це вираз, значення якого не завжди можна легко вивести зі звичайного значення його складових елементів (Cooper, 1998; Fotovatnia et. al, 2014: 499).

А. Маккай теж вважає багатослівні вирази, значення яких не можна вивести з їх складових елементів, фразеологізмами (Makkai, 1972: 122). Інші дослідники визначають фразеологізм як конститuenta або серію складових, для яких семантична інтерпретація не є композиційною функцією компонентів, з яких вона складається (Newmark, 2001: 8). Таким чином, той факт, що значення фразеологізму не можна вивести зі значень окремих компонентів, є центральним у дефініціях фразеологічного виразу.

Також існує визначення, що фразеологізм – це вираз у мові, властивий їй граматично, що має значення, яке не може бути отримано із суми значення його елементів (Майковська та ін., 2022: 784).

З іншого боку, «Кембриджський міжнародний словник англійської мови» пропонує більш спрощене визначення фразеологізму, зазначаючи, що це «група слів, що знаходяться у сталому порядку і мають особливе значення, відмінне від значень кожного окремого його елемента» (Cambridge international dictionary of English, 1995: 701). Для нашого дослідження дане визначення є найбільш прийнятним.

В англійській фразеологічній системі частіше вживається термін «ідіома» (idiom) замість «фразеологічна одиниця» (phraseological unit). Крім того, в англійській лінгвістиці даний термін вживається лише у широкому значенні, позначаючи всі сталі вирази і не маючи вузького (Fernando, 1996; Larson, 1984).

Виокремлення окремих типів фразеологізмів є актуальною проблемою, насамперед, через розходження в думках щодо поняття «фразеологізм».

Термін «фразеологічна одиниця» позначає кілька семантично різноманітних типів. Деякі дослідники відносять до неї такі одиниці мови:

1) ідіоми та сполучення фразеосхем, у яких переоцінюється синтаксична структура та певна частина лексичного складу, а решта – заповнюється залежно від контексту;

2) крилаті вислови;

3) прислів'я та приказки, що утворилися внаслідок народної творчості та традицій (Mäntylä, 2004).

Слід додати, що найбільш поширеною класифікацією англійських фразеологізмів є семантико-граматична або тематична класифікація (Баран та ін., 1999: 56-64):

1) Іменні (субстантивні), фразеологізми узагальненої предметно-оцінної семантики, об'єктивованої у граматичних категоріях роду, числа та відмінка:

«*A piece of cake*» – дуже легко.

2) Дієслівні, що позначають дію або стан як процес і мають загальну семантику:

«*To kick the bucket*» – померати.

3) Атрибутивні, що позначають ознака, характеристика людини, предмета, явища:

«*A leopard can't change its spots*» – людина не може змінити своє характеру;

4) Прислівникові, що демонструють значення обставин, кількості або якості:

«*Once in a blue moon*» – дуже рідко.

5) Модальні, що вказують на різне ставлення мовця до того, що говориться:

«*Take it or leave it*» – бери або залишай.

6) Вигуківі, що виражають експресію, почуття, емоції:

«*Oh my God!*» – Боже мій!

7) Зв'язкові, що слугують для зв'язку окремих частин речення або цілі речення, частини зв'язного тексту:

«*By the way*» – все одно;

8) Порівняльні (*Similes – as ... as ... / like ...*):

«*Like chalk and cheese*» – як крейда і сир.

9) Бінарні (*Binomials*):

«*In black and white*» – гранично ясно.

10) Описові (*Idioms describing people*), що описують риси та якості особи:

«*A chip on one's shoulder*» – означає людину, яка постійно зливається через щось і не може змиритися з цим.

11) Експресивні (*Idioms describing feelings or mood*), що використовуються для демонстрації настрою, почуттів:

a) Positive feelings:

«*Over the moon*» – означає радість або велике задоволення;

б) Negative feelings:

«*Fed up*» – виглядати пригніченим, засмученим

в) Фізіологічний стан:

«*Fit as a fiddle*» – означає дуже здоровий.

Р. Клаппенбах, в свою чергу, надає класифікацію за семантичним принципом:

- 1) фразеологічні єдності;
- 2) фразеологічні сполучення;
- 3) ідіоми або фразеологічні зрощення (Klappenbach, 1968).

На нашу думку, ця класифікація є найбільш доцільною при порівняльному аналізі англомовних та україномовних фразеологізмів на позначення музичних інструментів.

Фразеологічні єдності – це фразеологізми, при переносному значенні в яких, можна відокремити значення лексичних одиниць одна від одної. Важливо, що при відтворенні такого фразеологізму мовою перекладу за допомогою прямого значення, вони не втрачають свого переносного (Klappenbach, 1968): «*to burn one's fingers*» – обпектися на чомусь; «*to put a spoke in somebody's wheel*» – уставляти палиці в колеса.

Фразеологічні сполучення – це фразеологізми, що мають у своєму складі лексичні одиниці як у прямому, так і в переносному: «*to pay attention to somebody*» – звернути на когось увагу. Фразеологічні сполучення, як і фразеологічні єдності, мають значення, що не залежить від історичного контексту (Klarrenbach, 1968).

Ідіоми або фразеологічні зрощення – це абсолютно неподільні, сталі словосполучення, значення яких не залежить від прямого значення кожного з слів (Klarrenbach, 1968): «*kick the bucket*» – загнутись, померти; «*send somebody to Coventry*» – бойкотувати когось, припинити спілкування.

Такі фразеологічні одиниці сформувались базуючись на переносних значеннях, які з часом втратили аналогію і стали незрозумілими з точки зору сучасної мови. Таким чином образність фразеологічних зрощень розкривається тільки історично, або в контексті (Vasiljević, 2015: 7).

Таким чином, зв'язок між прямим і переносним значеннями був втрачений і переносне для них стало основним. Слід додати, що такі фразеологізми викликають труднощі при перекладі, бо часто неможливо підібрати еквівалент.

Отже, фразеологізм – це стійке словосполучення, яке має складний значеннєвий структурний склад і не може бути розібране на окремі частини мови. Також вони мають стійке, зафіксоване значення, яке відрізняється від суми лексичних значень окремих складових. Класифікація фразеологізмів може проводитися за різними ознаками, такими як семантико-граматичні ознаки, семантичні тощо.

1.2. Особливості фразеологізмів в англійській та українській мовах

Фразеологізми в різних мовах можуть мати різні особливості, які варто враховувати при дослідженні структурно-семантичних особливостей фразеологізмів із компонентами на позначення музичних інструментів в англійській та українській мовах.

Однією з основних різниць між фразеологізмами в англійській та українській мовах є різний рівень стійкості (Венжинович, 2006). Фразеологізми в англійській мові мають тенденцію до меншої стійкості, ніж в українській мові. Це може бути пов'язано з більшою кількістю слів, які можуть вживатися в одному словосполученні в англійській мові, порівняно з українською (*to kick the bucket*).

Ще одною відмінністю є наявність ідіоматичних фразеологізмів в англійській мові, які мають нелогічне або фігуральне значення і не можуть бути розібрані на окремі складові (*to let the cat out of the bag*). В українській мові такі фразеологізми є менш поширеними (Гнатюк, 2013).

Крім того, важливим аспектом є різниця в термінології, що використовується для позначення фразеологізмів в англійській та українській мовах (Комар, 2011). Наприклад, термін «*idiom*» в англійській мові відповідає терміну «ідіома» в українській мові, але відсутній еквівалент українською для терміну «*phrasal verb*», який використовується в англійській мові для позначення певного типу фразеологізмів. Тому при порівнянні фразеологізмів в англійській та українській мовах необхідно мати на увазі такі термінологічні відмінності.

Крім того, важливо враховувати культурні та історичні особливості країн, де використовуються ці мови, що може вплинути на наявність та значення певних фразеологізмів. Наприклад, фразеологізми, пов'язані з національними музичними інструментами, можуть бути більш поширеними та важливими для культурного контексту української мови, ніж для англійської мови.

Отже, можна зробити висновок, що фразеологізми в англійській та українській мовах мають свої особливості. Одна з основних відмінностей полягає у рівні стійкості: фразеологізми в англійській мові мають тенденцію до меншої стійкості, ніж в українській мові. Також можна відзначити наявність ідіоматичних фразеологізмів в англійській мові, які мають нелогічне або фігуральне значення і не можуть бути розібрані на окремі складові. Однак,

в обох мовах фразеологізми є важливим елементом мови, що допомагає збагачувати мовлення і передавати різноманітні нюанси в значенні слів і словосполучень.

1.3. Роль фразеологізмів у відображенні культури етносу

Фразеологізми – це не тільки мовні одиниці, а й важливий культурний компонент мови, який відображає особливості національної ментальності, історії, традицій та звичаїв. У кожній мові фразеологічні звороти і словосполучення мають своє особливе значення і використовуються у певних контекстах, що відображає специфіку менталітету народу та його культури.

К. Ріседжер, вказує на те, що мова є способом відображення дійсності людини, оскільки кожне слово є так званим культурним символом (Risager, 2007: 212). Е. Тайлер підтримує дану точку зору, стверджуючи, що у мові можуть відображатися цінності, культура, історія, традиції, знання переконання певного народу (Tyler, 2012: 51).

На мовному рівні культура етносу може проявлятися через використання ідіоматичних виразів. Через семантику мови розкриваються концептуальні ознаки. Значення слів, речень, текстів є джерелом знань про зміст певних понять. Поняття виражаються словами, але повний набір мовних засобів не дає повного уявлення про поняття. Значення слів у мові є лише частиною поняття, тому потрібні синоніми слів, а для спільного розкриття змісту понять – тексти (Fotovatnia, 2014 : 501).

Національні спільноти сприяють стандартизації образів, завдяки чому поняття стають національними, груповими чи індивідуальними. Мовна свідомість пов'язана з культурою через картину світу. Основною одиницею свідомості є концепт конкретної культури, реалізований у загальному діапазоні мовних знаків і мов і виражений у формі образів, концептів або символів (Назаренко, 2001: 12).

За словами А. Палі, «культурні символи об'єктивної реальності виражаються через мовні знаки», оскільки саме посилення на певну фразеологічну одиницю дають можливість побачити саму культуру (Pawley, 1983: 125).

Е. Найда також вказує на те, що важливо також досліджувати буквальні значення ідіоматичних виразів та їх можливі конотації іншими культурами (Nida, 1964). Проте саме можливі конотації фразеологічних одиниць часто викликають певні перекладацькі складнощі (Newmark, 2001: 228).

У фразеологічній картині світу найбільш яскраво відбивається національна своєрідність і неповторність мови, оскільки фразеологічні одиниці часто включають компоненти значення, що містять інформацію про національно-специфічні особливості народу (Абабілова, 2015 : 7).

Отже, у даному підрозділі висвітлено роль фразеологізмів у відображенні культури етносу. Зокрема, наголошено на тому, що фразеологізми не тільки є мовними одиницями, а й є важливим культурним компонентом мови. Вони відображають особливості національної ментальності, історії, традицій та звичаїв народу.

Висновки до розділу 1

У першому розділі розглянуто теоретичні основи дослідження фразеологізмів. Описані існуючі визначення та класифікації фразеологізмів, а також виявлено особливості фразеологізмів в англійській та українській мовах. Крім того, розглянуто роль фразеологізмів у відображенні культури етносу.

Отже, фразеологізм – умовний, небуквальний та фіксований вираз, значення якого не завжди можна вивести з його складових елементів. Аналіз класифікацій показав, що фразеологізми розподіляються на фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення та фразеологічні зрощення за семантичним принципом.

Фразеологізми є важливою складовою мови та мають велике значення для розуміння її особливостей та відображення культури етносу. Класифікація фразеологізмів допомагає вивченню їх структури та значення, а порівняння особливостей фразеологізмів в англійській та українській мовах дає можливість порівняти дві мови та зробити висновки про їх спільні та відмінні риси. Роль фразеологізмів у відображенні культури етносу підкреслює важливість вивчення цього явища в мовознавстві.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Типологія фразеологізмів із компонентом на позначення музичних інструментів за ступенем злиття компонентів в англійській мові

У даному підрозділі буде проаналізовано англійські фразеологізми, що містять компоненти на позначення музичних інструментів. Будуть визначені особливості їх структури та семантики, включаючи переносне значення, що є характерним для більшості фразеологізмів.

Фразеологізм *Blow one's own trumpet* вживається в англійській мові для висловлення ідеї, коли людина рекламує саму себе або свої досягнення, показуючи себе в найкращому світлі.

Семантичною основою даного фразеологізму є образ вигравання на музичному інструменті, який зазвичай звучить голосно і привертає увагу. У цьому випадку, фразеологічне значення *Blow one's own trumpet* відображає вчинок, коли людина відзначає свої досягнення, залучаючи до себе увагу.

Фразеологізм належить до категорії фразеологічних зрощень, оскільки його значення не може бути зрозуміле за допомогою прямого значення його складових.

Фразеологізм *flute a tune* складається з двох лексичних одиниць: *flute* – музичний інструмент і *tune* – мелодія. Цей фразеологізм відноситься до фразеологічних сполучень, які мають у своєму складі лексичні одиниці як у прямому, так і в переносному значеннях.

Переносне значення *flute a tune* полягає у виконанні музичної мелодії на флейті, або ж у більш загальному значенні – виконанні якоїсь музичної композиції на будь-якому іншому музичному інструменті. Це фразеологічне

сполучення використовується у мовленні для опису музичної діяльності, і може мати відтінки значення, пов'язані з майстерністю виконавця.

Отже, *flute a tune* – це фразеологічне сполучення, що містить компонент, що позначає музичний інструмент, а саме – *flute*. Його структура є складною і відображає переносне значення, що пов'язане з виконанням музичної мелодії на флейті або іншому музичному інструменті.

Фразеологізм *Hit the right note* містить компонент *note*, що позначає музичний інструмент. Цей фразеологізм відноситься до категорії ідіом або фразеологічних зрощень.

Семантично фразеологізм означає досягнення успіху в роботі, виконанні завдання чи плану, досягнення мети. Також може вживатися для опису вміння, таланту або інстинкту людини.

Структурно фразеологізм складається з дієслова *hit*, що має переносне значення досягнути, та іменника *note*, який вживається в переносному значенні успіх або ціль.

Фразеологізм *Fiddle while Rome burns* є ідіомою, оскільки є сталим словосполученням, значення якого не залежить від прямого значення кожного зі слів.

Компонент *fiddle* позначає музичний інструмент – скрипку. Однак, в контексті даного фразеологізму, це слово використовується у переносному значенні, яке вказує на безглуздість або недбалість у час кризових ситуацій, коли потрібно діяти негайно та ефективно.

Отже, фразеологізм *Fiddle while Rome burns* належить до категорії ідіом у англійській мові, а його структурно-семантична особливість полягає у використанні переносного значення компоненту, що позначає музичний інструмент.

Фразеологізм *March to a different drum* відноситься до ідіом або фразеологічних зрощень. Він складається зі слів *march*, *different* та *drum*, але його переносне значення не може бути виведене зі значень окремих слів. Цей фразеологізм означає робити щось не так, як інші; мати відмінну думку або

підхід до чогось. Семантика фразеологізму пов'язана зі звичайним маршем військового відділу, де кожен солдат має йти в одному ритмі, під одну дудку. *March to a different drum* означає відмінність від загальної маси та прагнення відзначатися.

Фразеологізм *play second fiddle* є фразеологічним сполученням. Семантично він означає бути на другому плані, відігравати другорядну роль, тобто переноситься з музичного контексту, де *second fiddle* позначає другу скрипку, що відіграє допоміжну роль в оркестрі.

Структурно фразеологізм складається зі словосполучення *play* (грати) та *second fiddle* (друга скрипка), причому перше слово має в даному випадку переносне значення, а друге – пряме.

Отже, фразеологізм *play second fiddle* є фразеологізмом, що переносить музичний термін *second fiddle* в переносне значення бути на другому плані.

Фразеологізм *to drum up support* містить компонент *drum*, який позначає музичний інструмент. Цей фразеологізм є ідіомою або фразеологічним зрощенням, оскільки його значення не залежить від прямого значення слів *drum* та *up*. У переносному значенні фразеологізм має значення залучати підтримку або інтерес, що ніяк не пов'язане з музичним інструментом *drum*.

Фразеологізм *Beat the drum for* складається зі слів *beat* та *drum*. Це фразеологічне сполучення, яке має переносне значення.

За структурою *Beat the drum for* – це дієслівна фраза, де *beat* є головним дієсловом, а *drum* – його об'єктом. При цьому, фразеологізм має переносне значення, що означає підтримувати, просувати, рекламувати щось.

Тип цього фразеологізму – фразеологічне сполучення. Він складається з лексичних одиниць, які мають пряме і переносне значення.

Фразеологізм *March to the beat of a different drum* відноситься до категорії фразеологічних єдностей. Він містить компонент *drum*, що позначає музичний інструмент. Семантично, фразеологізм має переносне значення і вживається для опису людини, яка має незвичайний спосіб мислення, дій або поглядів на життя. Основне значення фразеологізму полягає у відмінності від

загальноприйнятих норм, стандартів або думок інших людей. Таким чином, фразеологізм є прикладом сталого словосполучення, у якому можна відокремити значення лексичних одиниць одна від одної.

Фразеологізм *It's no use playing the harp to a cow* є ідіомою, або фразеологічним зрощенням, оскільки його значення неподільне та не залежить від прямого значення кожного зі складових слів.

Структура цього фразеологізму складається зі словосполучення *playing the harp to a cow*. Компонент *harp* вказує на музичний інструмент, який є символом музики та вишуканості. У контексті фразеологізму, він має переносне значення і вказує на щось вишукане та недосяжне. Компонент *cow* вказує на тварину, яка не може оцінити музику, що відтворюється на гармонії, оскільки вона не має здатності до музичного сприйняття. У фразеологізмі, він має переносне значення і вказує на людину, яка не може оцінити, зрозуміти або оцінити щось, через своє незнання або обмеженість.

Отже, взагалі можна сказати, що фразеологізм *It's no use playing the harp to a cow* описує безглузду спробу намагатись пояснити щось складне або вишукане людині, яка не має здатності до розуміння або оцінки цього.

Фразеологізм *The fiddle wants a head, and the feet want a dance* є фразеологічною єдністю, оскільки не втрачає свого значення при перекладі. Семантика фразеологізму полягає в тому, що він виражає бажання або потребу у розвагах. Компонент *fiddle* позначає музичний інструмент, а *head* і *feet* використовуються в переносному значенні. Загальне значення фразеологізму можна тлумачити як хочеться чогось веселого.

Фразеологізм *You can't have a drum without a stick* належить до категорії ідіом або фразеологічних зрощень. Це абсолютно неподільне, стале словосполучення, значення якого не залежить від прямого значення кожного зі складових слів.

Структура фразеологізму містить дві складові лексеми – *drum* та *stick*. За своїм переносним значенням цей фразеологізм означає, що від однієї річі не можна мати іншу необхідну їй річ. У цьому випадку, музичний інструмент –

барабан не можна грати без музичної палички, тому що вона необхідна для вироблення звуку.

Отже, фразеологізм *You can't have a drum without a stick* містить в собі переносне значення та є сталим словосполученням, що не залежить від прямого значення кожного зі складових слів.

Таким чином, виявлено, що більша частина фразеологізмів в англійській мові виступає фразеологічними зрощеннями, тобто абсолютно неподільними, сталими словосполученнями, значення яких не залежить від прямого значення кожного зі складових слів. Також зазначено, що зустрічаються фразеологічні сполучення та фразеологічні єдності.

2.2. Структура фразеологізмів із компонентом на позначення музичних інструментів в українській мові

Українська мова, як і будь-яка інша мова, має свої особливості та нюанси у функціонуванні фразеологізмів. У цьому підрозділі будуть розглянуті особливості україномовних фразеологізмів, що містять компоненти, що позначають музичні інструменти. Будуть проаналізовані структурно-семантичні особливості цих фразеологізмів та розглянемо їхнє переносне значення в українській мові.

Фразеологізм *бубонити як барабан* містить компонент *барабан*, який позначає музичний інструмент. Цей фразеологізм відноситься до типу ідіом тому, що його значення не залежить від прямого значення кожного зі слів. У даному випадку, значення *бубонити як барабан* означає робити щось нудне і одноманітне. Таким чином, цей фразеологізм виражає переносне значення, що не може бути розкладене на лексичні складові окремо.

Фразеологізм *Як скрипка на весіллі* містить компонент, що позначає музичний інструмент – *скрипка*. Цей фразеологізм належить до категорії ідіом або фразеологічних зрощень, оскільки його значення не залежить від прямого значення кожного зі слів. За своїм переносним значенням він описує вигляд

людини, яка виглядає дуже гарно та прикрашає подію, схоже на скрипку, яка грає на весіллі та створює святкову атмосферу.

Отже, фразеологізм *Як скрипка на весіллі* є сталим словосполученням, що використовується для опису вигляду людини, та належить до категорії ідіом або фразеологічних зрощень.

Фразеологізм *Грати на зламаному роялі* є ідіомою або фразеологічним зрощенням, оскільки його значення не залежить від прямого значення кожного зі складових слів. Зламаний рояль може бути сприйнятий як метафора для нещасного життя, оскільки рояль – це музичний інструмент, який зазвичай пов'язується з красою та елегантністю, а зламаный рояль може мати зв'язок з руйнуванням, розпадом та незгодою.

Отже, фразеологізм *Грати на зламаному роялі* має переносне значення, яке описує нещасне життя.

Фразеологізм *Дудка грає, а вітер несе* є ідіомою або фразеологічним зрощенням, що складається з ключових слів *дудка* і *вітер*, при цьому пряме значення цих слів не відображає семантику фразеологізму. Він має переносне значення і вживається для опису людини, яка вчиняє дурні вчинки, але відмовляється взяти на себе відповідальність за них. Значення фразеологізму формується в результаті зрощення слів і формує одне ціле, стале значення, що не може бути розібране на окремі компоненти.

Отже, *Дудка грає, а вітер несе* є фразеологічним зрощенням з переносним значенням, яке вживається для опису людини, яка вчиняє дурні вчинки, але не хоче приймати на себе відповідальність за них.

Фразеологізм *Як сопілка на воді* містить компонент, що позначає музичний інструмент – сопілка. Це ідіоматичне висловлювання вживається в переносному значенні, що означає щось непостійне, ненадійне, що може легко зникнути.

Даний фразеологізм є зрощенням двох лексичних одиниць, які в сукупності мають нове, іншої природи значення. Тобто, компонент *сопілка* в

цьому фразеологізмі має символічне значення, а сама фраза вживається в переносному значенні.

Фразеологізм *Грати на всіх гудках* є ідіомою, оскільки його значення є абсолютно неподільним і не може бути виведене зі значень його компонентів.

Структурно він складається з дієслова грати та іменника гудки, який в даному контексті позначає музичний інструмент – духовий інструмент з глибоким, резонуючим звуком.

Значення фразеологізму *Грати на всіх гудках* в переносному сенсі означає використання всіх можливостей, засобів або можливостей, які є в наявності для досягнення мети або завдання.

Фразеологізм *грати на скрипці* є ідіомою або фразеологічним зрощенням. Він складається зі слів *грати* та *скрипка*, які у фразеологізмі не мають свого прямого значення, а утворюють нове значення в контексті фразеологізму. За змістом фразеологізм описує вміння та майстерність у якійсь справі.

Фразеологізм *грати на флейті* містить компонент, що позначає музичний інструмент *флейта*. За типом фразеологічної єдності, цей вислів є ідіомою або фразеологічним зрощенням, оскільки значення висловлювання не залежить від прямого значення кожного зі складових слів.

Семантично фразеологізм *грати на флейті* має переносне значення, що означає робити щось невпевнено і незграбно. Це значення не пов'язане з прямим значенням фразеологізму, який вказує на гру на музичному інструменті *флейта*.

Фразеологізм *грати на гармошці* є прикладом ідіоми або фразеологічного зрощення. Його складові – *грати* і *гармошка* – не можуть бути роз'єднані та зберігати переносне значення фразеологізму. У цьому випадку, *грати на гармошці* вживається в переносному значенні, що означає жити весело і безтурботно.

Структурно, фразеологізм складається зі слова грати, що виконує функцію головного компонента та іменника гармошка, який виступає як

додатковий компонент. Семантично, грати на гармошці вказує на дію гри на музичному інструменті та асоціюється із щастям та задоволенням.

Отже, фразеологізм *грати на гармошці* є прикладом ідіоми або фразеологічного зрощення з переносним значенням жити весело і безтурботно.

Фразеологізм *знати трубу* є ідіомою або фразеологічним зрощенням, оскільки має абсолютно неподільне, стале словосполучення, значення якого не залежить від прямого значення кожного зі складових слів. Семантика фразеологізму пов'язана з музичним інструментом *труба*, однак його переносне значення – бути досвідченим у чомусь – не має прямого відношення до музики або музичних інструментів. Таким чином, фразеологізм *знати трубу* належить до категорії ідіом або фразеологічних зрощень, які мають відмінні від прямого значення переносні смисли.

Фразеологізм *Чути барабани* є фразеологічним сполученням, що містить компонент *барабани*, що позначає музичний інструмент. Його структура складається зі слів *чути* та *барабани*. За своїм значенням він переносний та означає бути насторожі, відчувати, що щось відбувається. Таким чином, цей фразеологізм має власну структурно-семантичну організацію, яка відрізняє його від звичайних лексичних одиниць.

Отже, більша частина україномовних фразеологізмів з компонентами, що позначають музичні інструменти, виступає у формі фразеологічних зрощень, що означає, що їхні значення не залежать від прямого значення кожного зі складових слів. Це зумовлено особливостями фразеологізмів як сталих зворотів, що мають визначене значення в мові.

2.3. Порівняння структурно-семантичних особливостей фразеологізмів в англійській і українській мовах

Фразеологізми з компонентами, що позначають музичні інструменти, є поширеними явищами як в англійській, так і в українській мовах. Однак,

структурно-семантичні особливості таких фразеологізмів можуть суттєво відрізнятися у цих мовах.

Всього у фразеологізмах обох мов було виявлено 15 назв музичних інструментів (див. Рис. 2.3; 2.4). Варто зазначити, що українська та англійська мови мають деякі спільні музичні інструменти, такі як труба (trumpet) та скрипка (fiddle), а також барабан (drum), що становлять 40% від загальної кількості. Важливо, що такі інструменти можуть мати різні асоціації в українській та англійській мовах. Наприклад, drum (барабан) в українській мові використовує образ життя, вказуючи на те, що людина може жити не так як інші, тоді як в англійській фразеології даний інструмент асоціюється зі звуком, означаючи прислухатись, бути насторожі.

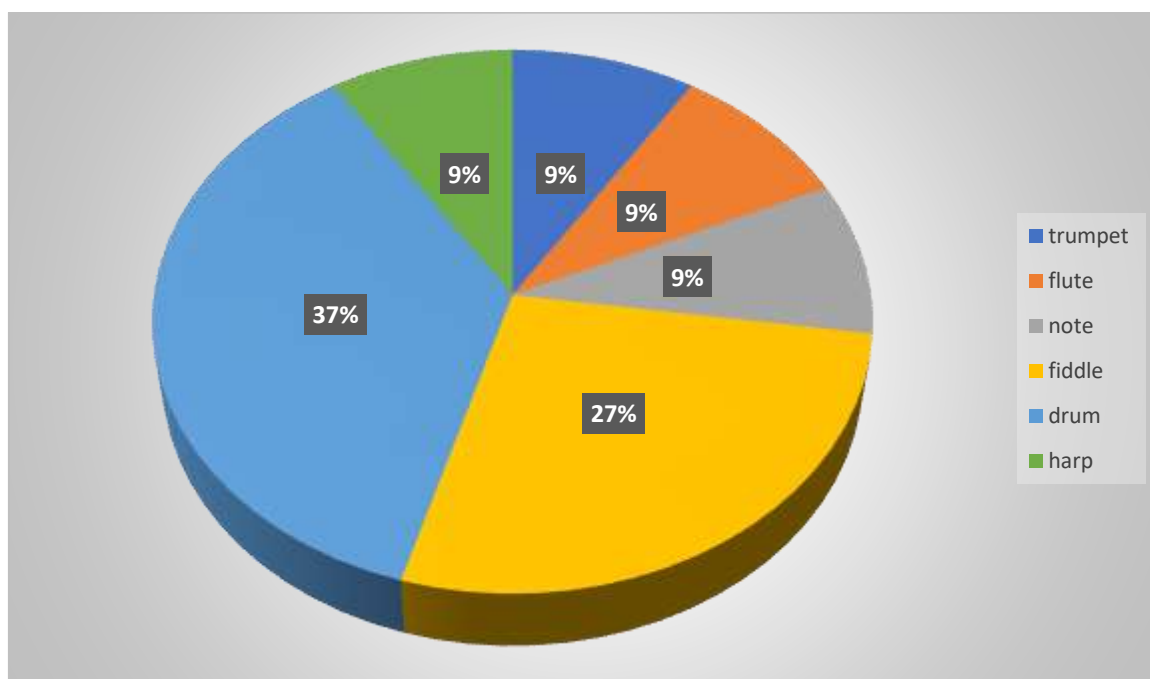

Рисунок 2.3 Використання музичних інструментів в англомовних фразеологізмах

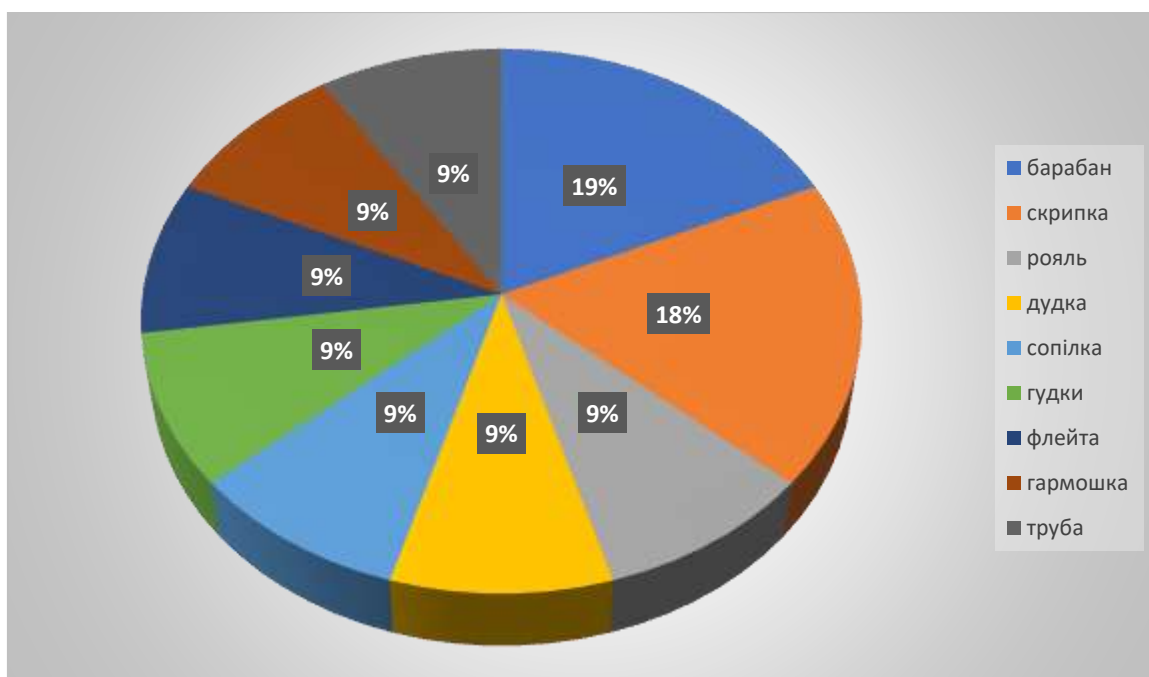

Рисунок 2.3 Використання музичних інструментів в українських фразеологізмах

Щодо специфічних народних інструментів, в українській мові є декілька таких інструментів, які не знайдені в англійській мові, наприклад, дудка, сопілка та гудки. Ці інструменти є типовими для української лінгвокультури. У англійській мові не знайдено специфічних народних інструментів, які були б типовими для англосмовної лінгвокультури.

Аналіз показав, що немає повністю аналогічних фразеологізмів з компонентом, що називає музичний інструмент. Однак, українська мова містить 5 фразеологізмів, які мають подібне звучання та аналогічний склад слів: *грати на всіх гудках*, *грати на зламаному роялі* та *грати на скрипці/флейті/гармошці*. Це становить 33% від загальної кількості досліджуваних фразеологізмів.

Музичні інструменти в експлікації фразеологізмів можуть символізувати різні риси, які пов'язані з тим, як вони зазвичай використовуються. Наприклад, *trumpet* може символізувати досягнення і успіх через свій гучний і торжественний звук, *fiddle* може символізувати майстерність і досконалість, тому що її грати важко, а *flute* може символізувати

недбалість і безглуздість через своє низьке соціальне становище та відносну простоту гри на ньому.

Українські фразеологізми з музичними інструментами також мають різні значення, що символізують різні риси. Наприклад, *барабан* може символізувати нудноту і нецікавість через свій монотонний звук, а *скрипка* може символізувати майстерність і красу, оскільки її гра вимагає великої вправності. *Рояль* може символізувати нещастя через своє асоціювання з похоронами, а *дудка* може символізувати дурні вчинки через свою низьку соціальну статусність та простоту конструкції.

Аналіз показав, що, фразеологізми з однаковими значеннями не зустрічаються в обох мовах. Значення, які експлікуються за допомогою музичних інструментів, можуть мати різний контекст та відтворювати різні концепції. Зазвичай, такі фразеологізми мають переносне значення та використовуються для опису різних ситуацій. Наприклад, український фразеологізм *бубонити як барабан* може вказувати на нудну та монотонну роботу, тоді як англійський фразеологізм *drum up support* може вказувати на залучення інтересу та підтримки.

В обох мовах є фразеологізми, що означають майстерність людини, але це значення виражається з використанням різних музичних інструментів (в українській мові – *скрипка*; в англійській мові – *флейта*).

За емоційно-оцінним забарвленням можна виділити наступні категорії музичних інструментів, що використовуються у фразеологізмах:

Англійські:

- 1) Позитивні (83%): *trumpet, flute, note, drum, harp*;
- 2) Негативні (17%): *fiddle*.

Українські:

- 1) Позитивні (44%): *скрипка, гудки, гармошка, труба*;
- 2) Негативні (56%): *рояль, флейта, барабан, дудка, сопілка*.

Загалом можна зробити висновок, що англійські фразеологізми мають більш позитивне забарвлення, ніж українські, де переважають вирази з

негативним значенням. Однак, є винятки, наприклад, *fiddle* має негативне забарвлення в англійській мові, але в українській – позитивне. Також, варто зазначити, що фразеологізми з музичним інструментом у складі української мови в основному пов'язані з народними інструментами, тоді як англійські – з класичними.

У англійській мові частіше зустрічаються повні речення, що виступають ідіомами, тобто абсолютно неподільні, сталі словосполучення, значення яких не залежить від прямого значення кожного зі слів. Зокрема, такими є фразеологізми *It's no use playing the harp to a cow* та *The fiddle wants a head, and the feet want a dance*.

У свою чергу, україномовні фразеологізми з компонентами, що позначають музичні інструменти, в основному представлені фразеологічними зрощеннями, тобто абсолютно неподільними, сталими словосполученнями, значення яких не залежить від прямого значення кожного зі слів. Наприклад, *грати на баяні*.

Також можна відзначити, що англійські фразеологізми частіше містять фразеологічні зрощення (58%) (див. Рис. 2.1), в той час як україномовні фразеологізми в основному складаються з фразеологічних зрощень (92%) (див. Рис. 2.2).

Україномовні фразеологізми також включають фразеологічні сполучення (8%) (див. Рис. 2.2), тоді як у англійській мові фразеологічні сполучення становлять 25% від усіх фразеологізмів (див. Рис. 2.1). Фразеологічні єдності складають 17% (див. Рис. 2.1) англійських фразеологізмів, проте вони не зустрічаються в українській мові.

Ці відмінності можуть бути пов'язані з різницею у підходах до формування фразеологізмів у різних мовах, а також зі специфікою музичної культури кожної країни.

Отже, можна зробити висновок, що хоча фразеологізми з компонентами, що позначають музичні інструменти, є поширеними в обох мовах, структурно-

семантичні особливості цих фразеологізмів відрізняються між англійською та українською мовами.

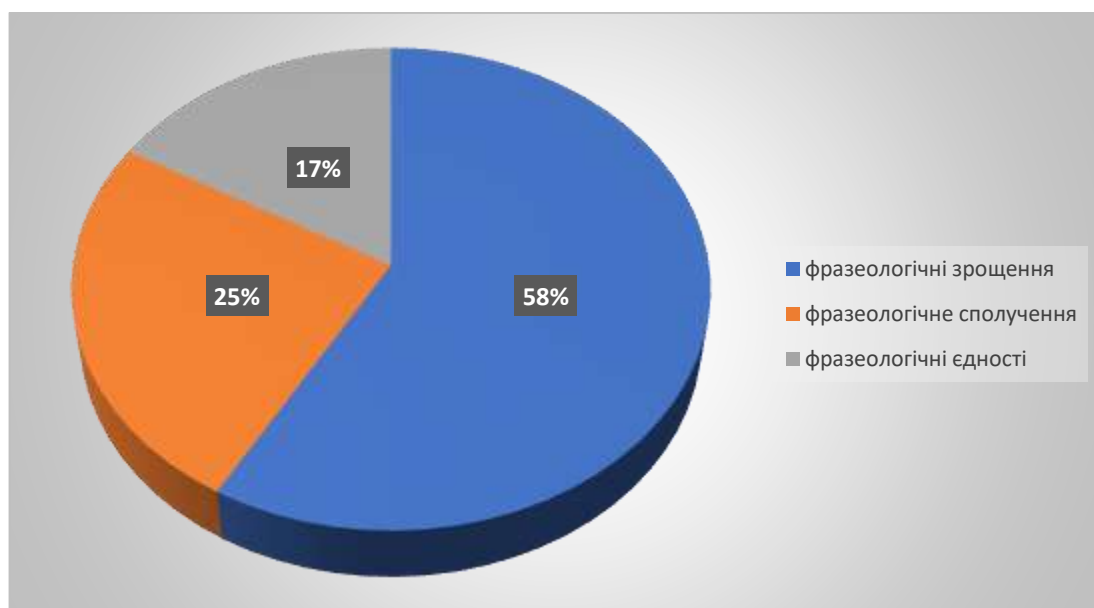

Рисунок 2.1 Типи англомовних фразеологізмів

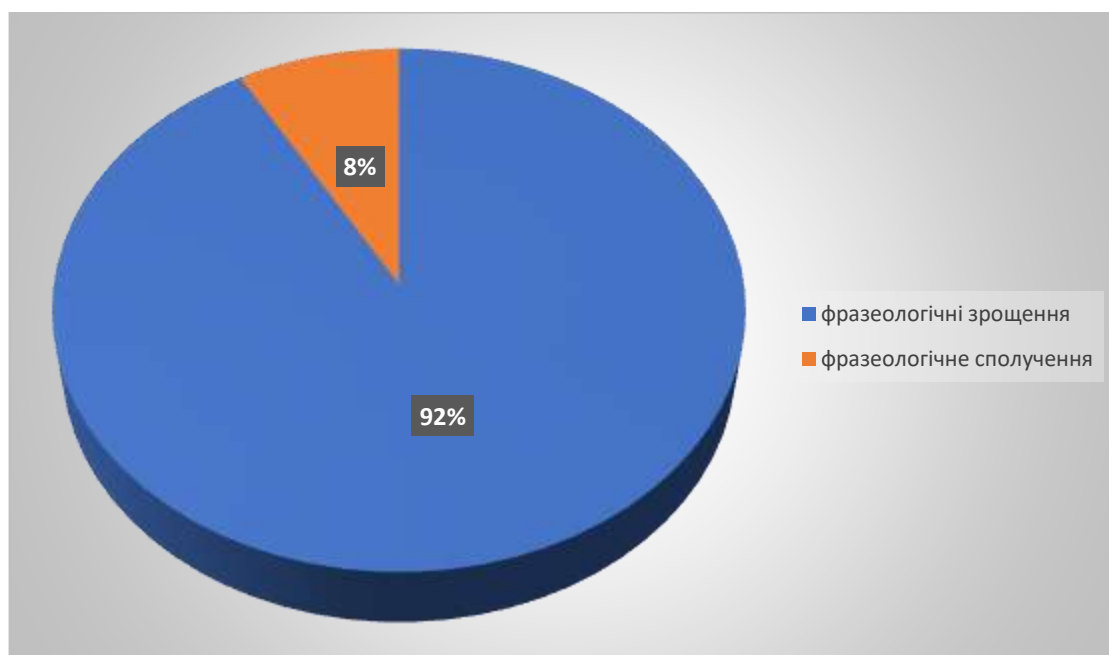

Рисунок 2.2 Типи україномовних фразеологізмів

Висновки до розділу 2

Зіставний аналіз фразеологізмів із компонентом на позначення музичних інструментів в сучасній українській та англійській мовах показав, що ці фразеологізми відрізняються за структурними особливостями, набором музичних інструментів, а також за значенням. В англійській мові виявлено 6 назв музичних інструментів, тоді як в українській – 9, також є деякі спільні та відмінні інструменти, які можуть мати різні асоціації в кожній мові.

Українська мова містить декілька специфічних народних інструментів, які не знайдені в англійській мові, а англійська мова не має інструментів, які були б типовими для англослов'янської лінгвокультури.

Значна частина фразеологізмів з музичними інструментами в обох мовах символізує різні риси людської поведінки та характеру. Варто зазначити, що немає повністю аналогічних фразеологізмів з компонентом, що називає музичний інструмент в англійській мові. Проте схожі за звучанням та кількістю слів фразеологізми є в українській мові. Так, українська мова містить 5 фразеологізмів, які мають подібне звучання та аналогічний склад слів. Музичні інструменти в експлікації фразеологізмів можуть символізувати різні риси, які пов'язані з тим, як вони зазвичай використовуються. Наприклад, *trumpet* може символізувати досягнення та успіх через свій гучний і торжественний звук, *flute* може символізувати легкість та грацію, а *harp* – м'якість та ніжність.

Також виявлено, що фразеологічні зрощення є найбільш поширеними серед україномовних фразеологізмів, тоді як серед англослов'янських фразеологізмів переважають фразеологічні зрощення та фразеологічні сполучення.

Загалом можна сказати, що в англійській мові переважно позитивне значення мають фразеологізми, пов'язані з високим рівнем майстерності в грі на музичному інструменті, а також з успіхом і досягненнями. Наприклад,

trumpet, flute і *note* пов'язані з досягненнями і майстерністю, а *drum* має позитивне значення, пов'язане з підтримкою і неподільністю.

Українська мова має більш різноманітне емоційно-оцінне забарвлення фразеологізмів, проте переважно в них міститься негативне значення. Наприклад, *дудка* має значення дурних вчинків, а *рояль* – життя, що не є щасливим. Проте є й позитивні фразеологізми, наприклад, *гармошка* асоціюється із щастям та задоволенням, а *труба* – з досвідом та майстерністю.

Таким чином, загалом можна сказати, що емоційно-оцінне забарвлення фразеологізмів в англійській мові більш однозначним та позитивним, ніж українській.

Отже, проведений аналіз свідчить про значну різноманітність та складність фразеологічних одиниць в обох мовах, а також про те, що структура та семантика фразеологізмів можуть відрізнятись в залежності від мови, у якій вони вживаються.

ВИСНОВКИ

У даній курсовій роботі було проведено аналіз структурно-семантичних особливостей фразеологізмів з компонентами на позначення музичних інструментів у сучасних англійській та українській мовах.

За результатами зіставлення фразеологізмів англійської та української мов можна зробити наступні висновки:

Фразеологізми обох мов використовуються для вираження деяких ідей, а саме: досягнень, успіху, майстерності, досвіду, а також для опису негативних явищ, таких як недбалість, ненадійність та дурні вчинки.

Обидві мови мають фразеологізми, пов'язані з музичними інструментами, проте вони відрізняються за емоційно-оцінним забарвленням. Так, українська фразеологія містить більше негативних конотацій, тоді як англійська – позитивних. Крім того, українська мова має більше фразеологізмів, пов'язаних з музичними інструментами, ніж українська мова.

Вирази, пов'язані з певними музичними інструментами, можуть мати різні значення в обох мовах. Наприклад, *скрипка* в українських фразеологізмах описує особу з вишуканим і стильним зовнішнім виглядом, тоді як англійський варіант *fiddle* використовується для опису безглуздості та недбалості.

Отже, можна зробити висновок, що хоча обидві мови мають фразеологізми, пов'язані з музичними інструментами, вони відрізняються як за кількістю, так і за емоційним забарвленням та значенням, що демонструє різницю в культурному контексті країн.

Було встановлено, що в англійському корпусі переважають фразеологічні зрощення (58%), фразеологічні сполучення (25%) та фразеологічні єдності (17%). Україномовні фразеологізми, натомість, складаються переважно з фразеологічних зрощень (92%), а фразеологічні сполучення становлять лише 8%.

Аналіз структурно-семантичних особливостей фразеологізмів із компонентами на позначення музичних інструментів в англійській та українській мовах дозволив виявити значні відмінності між цими двома мовами. Україномовні фразеологізми в цілому є більш зрізані та конкретні, з чітким ключовим словом, тоді як англійськомовні фразеологізми можуть бути більш складними та містити різноманітні компоненти, а також часто виступати повними реченнями.

Отже, дослідження структурно-семантичних особливостей фразеологізмів із компонентами на позначення музичних інструментів у сучасних англійській та українській мовах є актуальним і важливим для поглиблення розуміння фразеології цих мов.

РЕЗЮМЕ

This coursework explores the structural and semantic features of idioms with components denoting musical instruments in modern English and Ukrainian languages. The work consists of two sections: theoretical and analytical.

The first section examines the definition and classification of idioms, the characteristics of idioms in English and Ukrainian, as well as the role of idioms in reflecting the culture of ethnic groups.

The second section conducts an analysis of the structural and semantic features of idioms with components denoting musical instruments in English and Ukrainian languages. It analyzes the characteristics of idioms in both languages and compares their structural and semantic features.

The research shows that in the English language, phrasal collocations and phrasal units are the main types of idioms related to musical instruments, while Ukrainian idioms predominantly take the form of phrasal collocations. The identified structural and semantic features of idioms in English and Ukrainian languages may be associated with historical, cultural, and social factors.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова, Н. М. (2015). Переклад фразеологічних одиниць з соматичним компонентом як перекладацька проблема. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*, 7–12.
2. Баран, Я., & Зимомря, М. (1999). *Теоретичні основи фразеології*. Ужгород: Ужгор. Держ. Ун-т.
3. Венжинович, Н. (2006). Про лінгвокультурологічну та етнопсихологічну специфіку ідіоматики. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*, (10), 10–20.
4. Гнатюк, Л. (2013). *Технології міжперсонального спілкування у міжкультурній взаємодії*. Донецьк: Вид-во Ноулідж.
5. Комар, Л. (2011). Світосприйняття фразеологічної одиниці. *Молодь і ринок*, (72), 128–132.
6. Назаренко, О. В. (2001). *Українська фразеологія як вираження національного менталітету* (Автореферат докторської дисертації) 10.02.01. Дніпро.
7. Cacciari, C., & Tabossi, P. (1993). *Idioms: processing, structure and interpretation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
8. Cooper, C. R. (1998). *Studying Writing: Linguistic Approaches*. New Delhi: Sage Publications.
9. Fernando, C. (1996). *Idioms and idiomaticity*. Oxford: Oxford University Press.
10. Fotovatnia, Z., & Goudarzi, M. (2014). Idiom Comprehension in English as a Foreign Language: Analysability in Focus. *Social and Behavioral Sciences*, (98), 499–503.
11. Klappenbach, R. (1968). Probleme der Phraseologie. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig*, (17).
12. Larson, M. L. (1984). *Meaning-based translation. A guide to cross-language equivalence*. Lanham: University Press of America.

13. Makkai, A. (1972). *Idiom structure in English*. The Hague: Mouton & Co. N.V.
14. Mäntylä, K. (2004). *Idioms and language users: the effect of the characteristics of idioms on their recognition and interpretation by native and non-native speakers of English*. Jyväskylä University.
15. Newmark, P. (2001). *A Textbook of translation*. New York: Shanghai foreign language education press.
16. Nida, E. (1964). *Towards a science of translating*. Leiden: Brill.
17. Pawley, A., & Syder, F. (1983). *Two puzzles for linguistic theory: Nativelike selection and nativelike fluency*. Longman.
18. Risager, K. (2007). *Language and Culture Pedagogy: From a National to a Transnational Paradigm*. Multilingual Matters Ltd.
19. Tyler, A. (2012). *Cognitive Linguistics and Second Language Learning: Theoretical Basics and Experimental Evidence*. Routledge.
20. Vasiljević, Z. (2015). Teaching and Learning Idioms in L2: From Theory to Practice. *MEXTESOL Journal*, 39(4), 1-24.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ ТА ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

21. Білоноженко, В. М. (1993). *Фразеологічний словник української мови*. Наукова думка.
22. Cambridge University Press. (1995). *Cambridge international dictionary of English (2nd ed.)*.
23. Oxford University Press. (2010). *Oxford English dictionary (3rd ed.)*.
24. The Idioms. (n.d.). *The Idioms - Largest Idiom Dictionary* | Global Site. Retrieved April 21, 2023, from <https://www.theidioms.com/>.